

LEGYEN MÁR VÉGE

Legyen már vége —
ha este van, legyen sötét,
ha reggel: koccanjanak
a fény üvegpotharai.

Legyen ez már az utolsó,
az ősz tájképén a végső vonás.
Sártól, haragtól bemaszatolt föld:
arcunkon titkolt pusztulás.

Nem baj, ha üres a kezem,
ha hihetem is, hogy üres.
Nem kell a bőség látszata!
Ez már úgyis csak megszegyenítő játé-
a szerelem vénasszonyok-nyara.

Legyen már vége,
legyek már végre szabad — —
Ha belebuktam, viselhessem
— mint köznapit ruhát —
mosolyodat, pironkodásomat.

FIATALOK — FIATALOKNAK

Fiatalokról fiataloknak —
ezt tűzte maga elé a Koz-
mosz-könyvek szerkesztősége
sorozatuk megkezdésének
idején. A Kozmosz-könyvek
jellegzetes emblemaikkal
azóta beilleszkedtek a köny-
vesbolti kirakat megszokott
képébe. Az elmúlt hetekben
pedig olyan kötetet jelentet-
tek meg, mely az említett
jelszót — némi szójátékkal
— bővítette.

Fiatalokról fiataloknak fiat-
alok. Ez a Ne féltsétek őket
című, húsz elbeszélést tar-
talmazó könyv jellegű. Más-
szóval a tizenéves írójelöltek
első próbálkozása, hiszen
olyanok kaptak benne he-
lyet, akik novellájuk meg-
írásának idején még be sem
töltötték a tízenyolcadik
évet. A rádió „Így írunk mi!”
pályázatának hét év óta hal-
mozódó anyagából válogatta
össze Hárs László, a kötet
szerkesztője a legszínvona-
lasabbaknak tartott íráso-
kat, hogy — mint előszavá-
ban mondja — „formájuk-
kal, stílusukkal, hangvéte-
lűkkel is valljanak egy kor-
osztályról, és hozzájáruljanak
ahhoz a bizonyos kérdéshez,
hogy milyenek is valójában
a mai fiatalok.

A könyv érdekességét te-
hát nem elsősorban az iro-
dalmisság adja — bár a pá-
lyázó fiatalok közül jó né-
hányan nem is lehetne te-
hetségét kétségbe vonni —
hanem az, hogy milyen eset-
vonásokkal dolgozik a kor-
osztály önarcképén, mi az,
amit hozzá tud tenni a már
nagyon is konvencionálisnak
tűnő „mai fiatalok” vitához.
A kiforratlanságnak, a szer-
kezet egyenetlenségének, s a
stílus nyersségének ez az
egyik magyarázata.

Ezek után úgy veszi az
ember a kezébe a kötetet,
hogy a valósággal veti egy-
be. Őszintén vallanak-e ezek
a fiatalok, önvallomás-e ez
a húsz elbeszélés, vagy csu-
pán a könyvtelvények és va-
lóságos élmények egybeol-
lása? S sokszor úgy is tű-
nik, jogos a kérdés. Eppen
a leggyengébb írások eseté-
ben jogos. A kötetnyitó írás
egyik elszólása szól a felte-
vés mellett többek között.
Bonifert Mária a Ketten a
III/A-ból című novellájának
elején például arról a hős-
nő, belépve az osztályba „a
szokásos jó osztályt”
dobja a padra a táskáját. Ha
szervuszt, vagy csao, vagy
szia! írta — elhinném az

egészet, bár a következő ol-
dalak is naiv, szinte le-
ányaszobás romantikával tel-
jesek —, de így rögtön ké-
telkedni kezdek.

Igy lapozgatok tovább, s
amikor letezem a könyvet,
gondolkodóba esem: ilyen-e
valóban a mai ifjúság, ilyen
primitív, tudáloskodó, ilyen
jelentéktelen? Nem, ez nem
lehet. Csupán arról van szó,
hogy úgy látszik, a valóság
megírásának mégiscsak meg-
vannak a maga fortélyai.
Megvan a maga kora is.
Nem véletlen, hogy kivéte-
les képességű írók is csupán
idősebb korukban tértek
vissza saját ifjúságuk meg-
írásához, amikor már biztos
kézzel tudtak válogatni lé-
nyeges és lényegtelen között.
Ezek a novellák, tárcák
olyan fiatalok művei, akik
azzal gondolják gazdagabbá,
esetleg irodalmibbá tenni
írásaikat, hogy minden öle-
tet és élményt beleszűfol-
nak, ami csak kezük ügyébe
akad. Így lesznek szürkék a
figurák, színtelenné a hát-
tér, naivvá a tragikum.

Bizonyosan akad majd
köztük egy-kettő, aki kinő
ebből az irodalmi „Ki mit
tud” adta keretből. A sze-
gedi Ördög Szilveszter, aki-
nek irodalmi pályafutását
éppen ebben a városban kí-
sérhettük figyelemmel, ezek
közé tartozik. Te ostoba ka-
masz című monológizáló no-
vellája éppen azt bizonyítja,
hogy azt a bizonyos ifjúkori
önarcképet lehet irodalmian
is megformálni. Sőt, azt is,
hogy hitelesen csak úgy le-
het.

Hozzá hasonló tehetség
Czele György, a Tim és Tom
című „short story” szerzője,
Cs. Nagy Ibolya, Várkonyi
Péter és Kőváry Ernő Péter.
A kötet címadó elbeszélését
egyébként a szegedi Vedres
Zsuzsa írta, s szerepel ben-
ne a szintén szegedi szüle-
tész Szegedi Nagy Gábor is
egy Gerelyes remineszcen-
ciákat ébresztő ökölvívó szto-
rival.

A Ne féltsétek őket című
kötetet 5500 példányban je-
lentette meg a kiadó. Annak,
aki könyvesboltok polcain
bóklászik, úgy tűnik, nem
volt túlzott ez a szám: me-
lyik fiatal ne érdekelné, mi-
lyen is ő valójában. Az ol-
vasó pedig, ha becsukja a
könyvet, néhány tehetséges
szerzőjére gondol, s így vet
számot: mégis érdemes volt.

V. M.

Fél kettőt mutatott a kocsí-
órája. A strandon egye-
dül ő állt.
Lassan visszanyerte nyu-
galmát. Próbaképpen rá-
tette kezét a volánra, s
megelégedetten nyugtázta: már nem
reszket. De azért homloka még izzadt
volt az átélte izgalmaktól, s bal kezé-
vel feltolta feje tetejére a tányérsap-
kát, majd az egyenruhájához három
felső gombját is kinyitotta. Meleg
pára tört fel alóla a melléről.

Kilépett a kocsiból. Hűvös szellő
csapta arcon. Délnyugat felől az ég
alján villámlott sűrű egymásutánban.
Zivatar lesz, állapította meg. Lemos-
sa a betont.

Körüljárt a kocsin, s gépies moz-
dulattal meg is nyomkodta a gumi-
kat. A bal elsőn fekete szenny-
csomó. Ellépett a keréktől.

A fekete ruhás, kalapos ek-
kor lépett a kocsinhoz.

— Szabad?

— Igen. Tessék beszállni!

Két oldalról egyszerre nyi-
tották az ajtót és léptek be a
kocsiba.

— Hova megyünk, kérem?

Zavart csend után mintha
bizonytalanul mondta volna
az utas rettenetesen mély
hangján.

— Egyelőre... gyérünk a T

83-as útra... Aztán
majd szólók. Jó egy-
órás út lesz. Csak arra kérem, úgy
menjen, ahogy a kocsí bírja.

Indult.

— Ha kell, százon felül is megy.

Kiérték a belvárosból. Kertes há-
zak között suhantak. Szembe algi-alig
találkoztak valakivel is.

Fájni kezdett a feje. Frontátvonu-
lás. S vele az eső, ami tisztára mos
mindent.

Persze, hisz hajnal óta nem aludt.
Ahogy letelt a műszak, nem mehetett
haza, mert az a bolond Kasza elmet-
szette az egyik újját. Vidács meg a
szülészetén toporog, az ötödik lányt
várja; mert amilyen pechje van ennek
az embernek, az ötödik se lesz fiú.
Az anyósa hetet szült, s csak a két
utolsó sikerült fiúnak. Így aztán az
elgazító kérésére a kocsin maradt.
Harapott valamit, s kezdte előlről.
Bár aludt volna el a volán mellett...

A villámfények erősödtek és meg-
növekedtek. Most már országúti fény-
nyel surrantak, de egy-egy villámlás
után másodpercekig vakstétet zuhant
a szemére.

A sebességmérő kilencven fölött
ingott.

— Megfelelő a sebesség, uram?

— Egyelőre.

Ki lehet ez a pasas? Valami úrféle.
Sötét öltöny fölött sötét felöltő, ka-
lap. Ül mozdulatlanul, szinte bele-
süppedve a kabátba, s ő is az ország-
utat bővíti.

Kétoldalt jegyesor. Szabályos tá-
voltságra egymástól hetykén, de ellen-
állhatatlanul böknek bele a fekete
égbe. Az út lapos és nyílegyenes.
Pompás stráda. Két éve lett kész,
s azóta gyakran járt rajta. Igazi pro-
fiévezet itt vezet.

— Rágyújt? — törte meg a hosszú
csendet az utas.

— Hálásan köszönöm! — Odanyúlt
jobbajával a feléje nyújtott dobozhoz.
Szokatlanul hosszú, különös illatú
cigaretta.

— Egyiptomi. — Tüzet nyújtott neki.

Jól megfigyelte: parányi arany ön-
gyújtó volt. A cigaretta édeskes és
bódító illatú.

— Finom. Ezen a napon már elég
is lehetne. — Illet valamit mondani.
— Negyvenet is elszívhattam. Dupla
műszak.

— Különösen éjfél óta szív sokat,
ugye?

Éjfél óta? Oldalt nézne. De nem
mer. Miért mondja ez az idegen, hogy
éjfél óta? S honnan tudja, hogy így
van?

A hosszú csendben lassan felgyor-
sította a kocsit. Az ideges kis mutató
száztíz és száztizenöt között ugrált.
Most majd megtérfálja ezt az utast.
Valamikor ismert salakversenyző volt,
arról híres, hogy a fordulóban sem
vette le a gázt, itt hozta be a leg-
gyorsabb motorok előnyét is. Meg-
állj, az anyád, adok én neked sebes-
séget! Ezt kérte. Ment ez már száz-
hússzal is. Igen, igen, ma éjfélkor.

Ahogy gondolatban idáig ért, bal
keze megrándult, mintha valami vagy
valaki enyhén belelökött volna a kö-
nyökébe. Utána meg a bal mellé-
be... Persze, a sok bagó! Mostanában
párszor apró kis szorításokat produ-
kál a verki, s ugyanakkor kapkod-
nia kellett a levegőt. Kutyabaja, ne-
vetett fel a felcsér. Egykis kimerült-
ség! Nem jár horgászni? Kár. Az jó
tenne.

A nyárfasor elfogyott, mögéjük
szaladt. Egyideig eper, majd hosz-
szan rezgőnyár suhant feléjük. Koro-
nájuk egyre erőteljesebben hintázott:
kezdett feltámadni a szél. Talán még
öt-tíz perc, s alárohannak a vihar-
nak.

— Most beszéljen magáról!

Furcsa kérdés. Másfél évtizede ve-
zet, de ezt még egyetlen vedége sem
kérte tőle.

— Magamról?... Uram, nem értem
a kérését.

— Dehogynem érte! Csak nem
akarja! — Ez ha hang már kopogott,
mint egyszer a galambtojás nagyságú
jég a kocsija tetején. — Az életéről!
Remélem, érte, amire kérem.

— Igenis... értem... — Miért kell
az embernek gyávnak lenni élete

megadja magát. — Hát volt. Persze.

Nem vagyok vénember.

— Válni is akart.

Ejnye, ez gondolatolvasó?

— Ezt is tudja?

Kis szünet után gondolkázott föl a

magabiztos hang.

— En mindent tudok.

Fölöttük nagyot csattant az ég, és

rázdukt a zápor.

— Uram, meddig megyünk még?

— Ez majdnem könyörgés volt me-

gint.

— Még pár perc, és célhoz értünk.

— Na jó. Akkor gyérünk. Ezt a

pár percet még kibírjuk.

— Ezt mindenki kibírja.

Már tócsában surrantak a gumik.

— Aztán egyszer rájöttem, hogy

amíg én munkában járok...

— Egy fiatalember befész-

kelte magát az ágyába.

Ejnye! Fél kézzel eleresz-
tette a volánt, és fürkészve ol-
dalt nézett. Talán most lát-
ta meg az arcot először, mi-
óta jönnek. Az valószínűle-
nül hosszú volt, keskeny és
rettenetesen sápadt. Mint a
halott. Ebben az ijesztő arc-
ban csak a szem volt hatal-
mas, kerek, merev, de élesen
villogó.

Reszketni kezdett. Ki ez, és
hova viszi. Mert nem ő viszi
azt, hanem megfordítva.

— Tovább! — parancsolta a larva-
arc.

— De hiszen úgyi tudja... Maga
mindent tud... Aztán meg minden
megcsendesedett. Mint a víz tükre,
ha a hajó elhaladt. Krisztinka figyel-
mes lett hozzám, a kedvembe járt. S
én... én örült, belestem a csapdá-
ba. Elég volt a pokolból. Miért ne
élhetnék emberi életet? Szabadnapon
kell nekem a kocma meg a pálinka?
Amikor otthon meleg vacsora vár és
Krisztinka friss mosolya? A kis ha-
lott arca lassan tovaúsított, elsüllyedt,
s emléke kedvéssé vált. Azon kapom
magam, hogy rámosolygok az assz-
zonyra. Egy este oda is fekszem
melléje... Képzelm, ekkor odadör-
göl az orra hegyét, s arra kér, nyu-
godtan hallgassam végig. S utána
szabadon döntünk. Jól van, mondom
én, már nincs bennem harag, beszélj
bátran. De igazán nem haragszom
meg? Haragszik a fene. És könnyes
szemmel, de asszonyi büszkeséggel
böki ki, hogy gyereket vár. Tőle...
Az anyád hétszentségit, ugrok ki az
ágyból. Elönt az epe. Ne csodálja.
Elkaptam. Sikogatott.

A zajban nem hallottam, hogy mo-
tor állt meg a ház előtt. S aki rajta
jött, kivágta az ajtót, és rámvetette
magát... Uram, nézze meg a mar-
kom, ha én ezzel valakinek isteniga-
zában odavágok... Nem sok dula-
kodás után jobbnak látta kerekét ol-
dani. De az arcát jól megnéztem, s
ezer közül is felismerem.

— Fel is ismerté!

— Fel hát... Mert képzelje, ma
egy kisebb társaságot vittem a Csibe-
bárba. Ahogy visszautól a kocsiba,
látom ám, hogy egy kissé imbolgyó
alak lép ki az ajtón.

— A maga embere!

— Az... A szentségedet, mondom
én magamban, hát megint a szemem
elé kerültél? Lépnék ki a kocsiból,
de ő, mintha csak érezné, mi vár rá,
hirtelen begyújtja a motort, és el-
fűstölög.

— Maga meg utána.

— Mi mást tehettem volna? Min-
denki ezt teszi, nemcsak én. — Vacog
a foga.

A kocsí százhússzal száguld a vi-
harban.

A basszus szólal meg, de mintha
az ő saját hangján beszélne. Minden
szóra külön hangszúl nehezedik, s
zuhog, zuhog a fejére.

— Maga meg utána. A motoros
tudja, a kocsí őt követi, ugrásra ké-
sz, mint a leopárd. Rákácsol. Ha
utoléri, vége. Ez itt most élet-halál-
harc. Maga meg utána. Aztán az
országút. Egyre néptelenebb. Vélet-
lenül a kocsí órájára néz. Tizenkettő
lesz öt perc múlva.

— Hagyja abba, hagyja abba, kö-
nyörgöm! Kicsoda maga, hogy min-
dent tud?! — A hangja síróra válik.
— Nem tehetek róla, higgye el, nem
tehetek róla!

— És maga hajszojja. Amaz a
fénybe szorult nyúl... És öt perc
múlva az országúton utoléri. A kocsí
alig érzi az ütést, csak a fara billen
meg kissé. Hátra se néz, hiába is
nézne, a sötét mindent elnyel.

Uramisten! Az ördög ül mellette?
Bal kezével átnyúl a jobb fölött, me-
ragadja a felöltőt, maga felé fordítja
utasa arcát. Aztán felordít és el-
ereszti.

A kabátba bújva a fekete
kalap alatt nem ember
ül. Csontvázfély vigyorog
rá. A halál...
És most örült gyors-
sággal egy fa rohan fe-
léje. Még hallja a csattanást, aztán
vakstétet les.

Hajnaltal találom rá az összetört
kocsira az árokban. A holtá zúzott
sofőrön kívül senki sincs a roncsok
között

Somfai László

ÖT PERCCSEL ÉJFÉL ELŐTT

egy-egy nemvárt helyzetében? Dehát
így igaz, ha egyszer tud bátor, na-
gyon bátor is lenni, miért ne lehessen
máskor meg gyáva? Mert most az,
akárhogy van is.

Kicsoda hát ez az ember, aki arra
meri kényszeríteni, hogy szennyest
kitergesse előtte? Rendőr, vizsgáló-
bíró, vagy ki hát?

— Mondja!

Kicsit csillapította a kocsit, száz

alá, s most mindkét keze reszketett.

— Uram, ha lehetne...

Mi az? Könyörögsz? Szégyellj ma-
gad! Hát ide jutottál! Te, aki konok
és kíméletlen tudtál lenni, ha a sors
úgy hozta. Te, aki mikor kellett, ki
tudtad volna dobni is azt a cédát. Te,
aki úgy kicsínálad a paliját, hogy
két hétig nem mert emberek elé ke-
rülni. S most környörögsz ennek a
vadidegen embernek éjjel negyed
háromkor!

Tovább lassít. Nyolcvan, hatvan,
ötven, negyven.

— Mit csinál?! —

— Megállók.

— Megörült!

— En nem. Valami zavar van

a... — füllenti.

Semmi zavar nincs. Csak féle-
lem van. Magában. — Ezt rettenetes
tárgyilagosan mondja.

A hideg szavak kopognak a fején,
agyán. De azért hirtelen fékez és
megáll.

— Ne téfáljon, ember! Induljon
csak szépen! Tíz percünk van még.
Akkor oda kell érünk.

— Dehát hova? Erre felejen, ké-
rem!

— Maga valóban sokat szívott ma.
Ideges. Higgadjon le, és kezdje! Meg-
kérem, a szintisza igazságot. Önma-
ga előtt nem hazudhat, ugye?

Indulnak. A motor egyenletesen
duruzsol, s úgy gyorsulnak, hogy
öröm érezni ezt a fokozódó vágatást.

— Hét évig semmi baj nem volt...
— kezdi halkán, megadó belenyug-
vással.

— Na látja. Megy ez. Gyujtszon rá
még egyre! Most már szabad.

A füstöt nagyon mélyre szívja, s az
mintha a gyomra mélyéről jönne visz-
sza. S minden szippantással oldódik
benne a görcs. Egyszerre könnyű lesz
minden, és vall, vall, ahogy eddig
senki másnak. Mi történhet? Negyed-
óra múlva kiteszi valahol, s usgyi
vissza. Soha életében nem akad vele
össze. Lehet, meg sem ismerné, még
az arcát sem látta.

— Kimért, eseménytelen élet. A
gyerek négyéves. Egyszer az asszony
elment vele a vízre, s míg a kicsi a
part közelében lubickolt, ő egy bokor
hűsében olvasott. Egyszer aztán el-
tűnt szeme elől a kisfiú. Örökre...

Az utas mintha megmozdult volna,
ezt érezte, de nem nézett oldalt. Nem
tudott. Az emlékezés a torkát fojtó-
gatta.

Egy nyúl bukdácsolt előtte a fény-
ben, akár éjfélkor amaz. Nehezen si-
került kikerülnie.

— Miért nem ütötte el? — kopogott
fenyegetően a basszus.

Felhördült.

— De uram!...

— Folytassa!

Előttük a szélvédő üvegére néhány
kövér csepp csapódott.

— Ettől fogva pokol volt az élet.
Hát lehetett volna másként? Ön mit
tett volna? Amikor kiszabadult, mert
leültették, teljesen új lény forgoló-
dott a lakásban. Pedig én meg sem
ütöttem. Úgy néztem rá, akár az ab-
laküvegre. Ettől kezdve nem tudtam
közeledni hozzá. Az ágyban is köz-
tünk éreztem az elvesztett kisfiút.
Pedig ő kívánt volna helyette má-
sikát. De én megtartóztattam ma-
gam.

— Odahaza. Ugye? Mert azért volt
valakije, akihez eljárt.

— Ezt honnan veszi? — Aztán